

*Tillbakablickar,
en artikelserie
sammanställd av
Calle Sahlkvist*

Viktor Setterberg själv blev trea med 190 slag. Det spelades golf på Arendalsbanan även under 1904, samma år som man öppnade Hovåsbanan för spel. I Ny Tidning för idrott 1904 kunde man läsa en artikel från Viktor Setterbergs penna: *Rekordet för Arendals golfbana upprepat. Vid spel med hr T. Törnsten den*

inte längre kunde undvikas, bestämde man sig slutligen för den nuvarande platsen på Hovås. Man torde kunna säga att Viktor Setterberg var den som ensam gjorde Arendal och Sandvik och sedermera även Hovåsbanan, till vad det blev. Han var en eldsjäl som fick de övriga med sig och detta hans pionjärbete

Golfsverige kring sekelskiftet 1900

Efter det att Gothenburg Golf Club gått i graven vid Sandvik i januari 1894 började man spela golf på den lilla badorten Arendal, som var belägen innanför Älvsborgsön vid Götaälvs utlopp. Den norra delen av Göteborgs hamninlopp på Hisingsidan hade fina sandstränder och kuperad jordbruksbyggd, där många välsituerade göteborgska affärsmän skapade exklusiva sommarhus. Arendal var centrum för denna etablering och blev en riktig s.k. gräddhylla.

Det var här som den kände golfentusiasten Viktor Hugo Setterberg började sin bana under golfens tecken. Viktor Setterberg bodde på somrarna i Arendal där han startade något som liknade en Country Club för alla tänkbara idrottsaktiviteter. Här spelades tennis, badminton och man seglade. Av alla de protokollböcker, cirkulär och klipp som han efterlämnat, framgår att Setterberg var en ledare som samlade ungdomen på Arendal omkring sig av ett rikt sällskapsliv, tillika med all sorts lekar och idrott. Så småningom anlade Setterberg en golfbana. Det var 1894 som spelet tog sin början på Arendal efter det att Setterberg införskaffat litteratur om spelet, klubbor och bollar från England. Det var en 9-hålsbana över 997 meter. Det var också här som Setterberg bildar Arendals Idrotts Klubb den 25 augusti 1901 vars uppgift var att "bereda tillfälle åt sommargäster å Arendal vid Göteborg, att utöva nyttigt och angenäm

idrott". Under det sista verksamhetsåret (1904) läggs banan om till en 6-hålsbana över 900 meter, vilket gav en spelmässig stor förbättring. Viktor Setterberg var mycket angelägen att spelreglerna följdes och att tävlingsprotokollen fördes noggrant. Han förde statistik över rekordrundor för Arendalsbanan samt för de olika hålen. Man hade även mästerskapstävlingar. Bästa resultatet under 1901 synes ha uppnåtts av Theodor Åkermark som fick 187 slag över 36 hål. (*Theodor Åkermark blev sedermera den förste ordföranden i golfavdelningen inom Göteborgs Idrottsförbund 1902-03. En golfavdelning som 1909 övergick till namnet Göteborgs Golf Klubb. Han blev också Sveriges första Svenska Mästare då han slog Viktor Setterberg i finalen i det första Svenska Mästerskapet på Hovås 1904*). Ett av de sista tävlingsprotokollen som finns bevarade från Arendalsbanan gällde "Arendals Amatör Mästerskap" av den 23 augusti 1903 över 36 hål. Vinnare blev C.G. Dahl med 183 slag och

15:e dennes upprepade hr T. Åkermark rekordet för en rund på banan, utom tävling. Med 5 + 4 + 4 + 4 + 4 + 6 = 27 slag. Samma rekord innehas även av hrr T. Törnsten och V. Setterberg.

När golfavdelningen inom Göteborgs Idrottsförbund bildas 1902 beslutar dess Styrelse att hyra mark vid Sandvik på Hisingen, mellan Lindholmen och Eriksberg, för 75 kronor per år. Där, i stort sett på samma ställe som pastor Despard's bana en gång legat 1891-1894, bygger Setterberg en 6-hålsbana över 860 m meter, som året efter byggdes ut till 9 hål med en längd av 1332 meter. Gamla anteckningar avslöjar också att A. Armstrong vann en 36 hålstävling 1903 med 224 slag. Banrekordet hölls av A. Armstrong och Weibull med 29 slag över banans 6 hål. Ett grustag, som från början utgjorde ett pittoreskt hinder, hotade emellertid att snart omfatta hela Sandviksbanan. Staden behövde nämligen gruset, och när en flyttning

på Arendal var det första steget som ledde till golfspelets varaktiga införande i vårt land. Och denna lekfulla början på Arendal blev en språngbräda till vad som komma skulle i vår landsända under golfens tecken.

Arendal och Sandvik var emellertid inte de enda ställen i Sverige där det spelades golf i slutet av 1800-talet. Redan 1888 anlades en 6 håls bana på bruket Ryfors i småländska Mullsjö av bröderna Robert och Edvard Sager. Banan användes inte kontinuerligt utan klipptes upp och ansades vid behov, t.ex. när man väntade vänner eller affärsbekanta. De fyrkantiga greenerna var små som frimärken och hamnade där de hamnade när de klipptes. År 1895 byggs banan om och ut till 9 hål och spelet fortgår in på 1920-talet då banan faller i glömska. År 1988, exakt hundra år efter det att den första banan togs i bruk, invigs här en 18 håls banan i nybildade Ryfors Golf Klubbs regi. Då bröderna Sager under större delen av året var bosatta i Stockholm är det tämligen säkert att de också började träningsspele i Stockholm ungefär samtidigt med den tidiga banan i Ryfors. I Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning kunde man 1954 läsa följande ur en artikel gällande Svenska Golf förbundets 50 års Jubileum samma år: *"Gamla stockholmaren erinrar sig också med visshet ha sett golfspelare öva på Ladugårdsgården 1889. En del uppge tidigare datum, men detta har icke kunnat leda till bevis."*

År 1904, Åkermark och Törnsten spelar ut på dåvarande 4e hålet. Greenen låg ungefär där 10b's green nu ligger.

Kabinettskammarherre James Keiller på Särö, söder om Göteborg, hade varit medlem i den upplösta Gothenburg Golf Club, 1891-1894. Vid ett besök i Skottland 1895 fick han tillfälle till spel på St. Andrews berömda banor, The Old Course från mitten av 1700-talet och The New Course som hade öppnat på våren 1895. Hos den välkände klubbmakaren Simson i Edinburgh införskaffar han 7 à 8 set golfklubbor som han tar med hem för egen och några vänners räkning. Man började på James Keillers egna marker vid Vallda Sandö för att efter ett par år flytta till ängarna öster om Lysholmen på Särö. På Särö hade delar av göteborgssocieteten samlats på somrarna sedan 1860-talet. Efter några år med mera enskilt spelande bildades så småningom Särö Golf Klubb som under åren 1899-1900 hade 23 medlemmar med en årsavgift à 2 kronor. Golfbanan och spelet användes också i reklamsyfte för hotell- och restaurantrörelsen i Säteriet. I ett reklamhäfte över Särö Klimatiska Kurort och Hafsbad, som utgavs säsongen 1 juni – 15 september 1901, står det under "Sällskapslif och Nöjen" att Lawntennis och Golfspel utövas flitigt. Men sedan banan 1901-02 förstörts genom översvämningar, kanske tillsam-

Ordningsregler för klubbärare, Hofås golfbana 1904-1908

Upphittade bollar. Klubbärare är skyldiga överlämna alla upphittade bollar till sekreteraren och erhålla 10 öre för varje boll, men avskedas genast om det upptäcks att de behålla bollar. Sekreteraren överlämnar märkta bollar (om märket är inregistrerat) till ägaren för 10 öre styck och säljer omärkta bollar till medlemmar af Golfavdelningen för 20 till 60 öre styck. Vinsten användes till Golfavdelningens bästa.

Taxa för klubbärare

15 öre för timme eller 4 öre för kvart eller del därav. Förloras boll avdrages 10 öre. Återfunnen boll återlöses af ägaren med 10 öre.

mans med att tennis och andra nöjen tagit överhand, lades klubben ned. När den nya golfbanan på Hovås blev spelbar 1904 skänktes den återstående klubbkassan till Göteborgsklubben.

Källor: GGK:s arkiv & Särö Golf Klubbs Jubileumsskrift 1981 - 2006.